

TAŞKÖPRİZÂDE KEMÂLEDDİN EFENDİ

baîn Tercümesi, Kasîde-i Bür'e Tahmîsi ve Süre-i Kehf Tefsirine Hâşiye (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 377) sayılabilir. Ayrıca II. Osman'ın emriyle kaleme aldığı bir *Şehnâme*'si olduğu belirtilir (Atâî, s. 642). *Târîh-i Sâf*, başta *Osmanlı Müellifleri* olmak üzere birçok kaynakta Kemâleddin Efendi'ye nisbet edilmişse de Hüseyin Gazi Yurdaydın ve Necdet Sakaoğlu neşrinde bu eserin Bostanzâde Yahyâ Efendi'ye ait olduğu ortaya konulmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, A.RSK, nr. 1481, s. 73; Selânikî, *Târih* (İpşirli), I, 241, 312, 447, 605-606, 638, 720, 741, 764, 769, 787; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 641-642; Hasanbeyzâde Ahmed, *Târih* (haz. Nezihi Aykut), Ankara 2004, II, 927; *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Târîhi* (haz. Ziya Yılmaz), Ankara 2003, s. 405, 564, 710, 740, 755; Peçuyulu İbrâhim, *Târih*, II, 348; Solakzâde, *Târih*, s. 700; Muhibbî, *Hulâsatü'l-eşer*, III, 356-357; Naimâ, *Târih* (haz. Mehmet İpşirli), Ankara 2007, II, 460; Hammer (Atâ Bey), VIII, 198-199; *Sicill-i Osmânî*, IV, 80; *Osmanlı Müellifleri*, I, 347-348; TCYK, I, 710; Danişmend, *Kronoloji*, III, 278-279; Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kurk Hadis*, İstanbul 1954, s. 214-215; Cahid Baltacı, *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul 2005, II, 476, 661, 738, 779; Mehmet Akman, *Osmanlı Devleti'nde Kardeş Katli*, İstanbul 1997, s. 105-106.

MEHMET İPŞİRLİ

TAŞKÖPRİZÂDELER

Bir Osmanlı ulemâ ailesi.

Ailenin menşei Taşköprizâde Ahmed Efendi'ye göre Orta Asya'ya dayanmakta olup ilk mensupları Cengiz Han'ın batıya akınları sırasında Afganistan ve İran üzerinden Anadolu'ya gelerek Taşköprü'ye yerleşmiştir. Ailenin ilk meşhur siması Hayreddin Halil Efendi b. Kâsım b. Hacı Safâ'dır (ö. 879/1474-75). İlk tahsilini Kastamonu'da yaptı, daha sonra Bursa ve Edirne'de öğrenim gördü. Ardından Taşköprü'ye dönüp Muzafferîye Medresesi'ne müderris oldu. Fâtih Sultan Mehmed kendisini yeni kurduğu Sahn Medresesi'ne müderrislikle davet ettiği halde Taşköprü'den ayrılmadı. Ulemâdan Niksarlı Muhyiddin Mehmed Efendi'nin kız kardeşiyle evlendi. Muslihuddin Mustafa ve Kivâmüddin Kasım adlı iki oğlu da ilmiyeye intisap etti.

Taşköprizâde Ahmed Efendi'nin babası olan ve 857'de (1453) doğan Muslihuddin Efendi, II. Bayezid tarafından Şehzâde Selim'e hoca olarak tayin edildi. Kısa süren Halep kadılığı dışında babasının tavsiyesine uyup ömrünün müderrislikle ge-

çirdi ve İstanbul'da vefat etti (935/1529). İsmâüddin Ahmed (meşhur Taşköprizâde) ve genç yaşta vefat eden Nizâmeddin Mehmed adında her ikisi de ilmiyeye mensup iki oğlu oldu. Aynı zamanda "Hilmi" mahlasıyla şiirler yazan Muslihuddin Efendi'nin *Vikâye* ve *Miftâh* üzerine hâşiyeleri, ferâiz ilmine dair bir risâlesi bulunmaktadır.

Hayreddin Halil Efendi'nin küçük oğlu olup 867'de (1462-63) doğan Kivâmüddin Efendi iyi bir tahsil gördü ve Müeyyedzâde Abdurrahman Efendi, Molla Lutfi, Hatibzâde Muhyiddin Mehmed gibi tanınmış âlimlerle beraber oldu. Çeşitli medreselerde müderrisliklerde bulunup İnegöl İshak Paşa Medresesi müderrisi iken orada vefat etti (919/1513). Aynı zamanda Şeyh Hamdullah'tan ders almış bir hattat olan ve II. Bayezid için çeşitli eserler istinsah eden Kivâmüddin Efendi, bazı meşhur eserlere ta'lîkâtlar ve Teftâzânî'nin *el-Mu'tavve'lî* üzerine bir risâle yazdı. Taşköprizâde Ahmed Efendi'nin oğlu olan Ebû Hâmid Mehmed Efendi, Ebüssuûd Efendi'den mülâzım oldu. Rusçuk, Tırhala, Safed kadılıklarından sonra Haremeyn kadılığı görevine giderken Hama'da Cemâziyelâhir 1005'te (Ocak 1597) vebadan öldü ve buraya Âzerî Çelebi kabrine gömüldü.

Ailenin en meşhur ikinci ferdi olan Taşköprizâde Kemâleddin Efendi'nin oğlu Şeyh Mehmed Efendi, Sun'ullah Efendi'den mülâzım olup Sahn müderrisliğine kadar yükseldi. Ancak Rebûlâhir 1010'da (Ekim 1601) vebadan öldü, Âşık Paşa Camii haziresinde babasının ve dedesinin yanına gömüldü. Kemâleddin Efendi'nin diğer oğlu İbrâhim Efendi müderrislik ve kadılıklarda bulunduktan sonra Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yaptı. Mekke'de 1657'de vefat ederek Cennetü'l-muallâ'ya defnedildi. Onun oğullarından Ahmed Efendi, ilmiye mesleğinde Süleymaniye Dârülhadisi müderrisliğine kadar yükseldi ve Halep kadılığı görevine başladığı sırada vefat etti (1076/1665). Diğer oğlu Yahyâ Çelebi ise çeşitli medreselerde müderrislik yaptı (ö. 1080/1669). *eş-Şekâ'îku'n-nu'mâniyye* müellifi Taşköprizâde Ahmed Efendi'nin Kemâleddin, Muhyiddin, Ebû Hâmid Mehmed, Şemseddin, Zeynüddin adlarındaki beş oğlundan başka Bahâeddinzâde Abdullâh Efendi isminde bir damadı bulunmaktadır. Aynı zamanda talebesi olan Abdullâh Efendi, Ebüssuûd Efendi'den mülâzemet aldı. 992'de (1584) Rumeli kazaskeri, 995'te (1587) Mısır, 996'da (1588) Mekke kadısı olup aynı yıl vefat etti (Atâî, s. 305).

İlmiye aileleri arasında önemli bir yere sahip olan Taşköprizâdeler'de aile fertlerinin kadılıktan ziyade müderrislik görevini tercih ettikleri, eser telifiyle uğraştıkları, ayrıca şiir, edebiyat, hat gibi sanat dallarında önemli çalışmalar yaptıkları bilinmektedir. Belirli bir aile mezarlıkları olmamakla birlikte ailenin bazı fertleri Âşık Paşa Camii haziresine defnedilmiştir. Aile fertleri Osmanlılar'da ulemânın ismi başına getirilen Hayreddin, Muslihuddin, Kivâmüddin, İsmâüddin, Kemâleddin, Nizâmeddin gibi sıfatları almayı bir gelenek halinde sürdürmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

Taşköprizâde, *eş-Şekâ'îk*, s. 120-122, 390-392, 552-555; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 139, 141, 291, 391, 524-527; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 8-11, 305; *Sicill-i Osmânî*, II, 426; III, 121; IV, 80; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, 29, 669-670; Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar*, Ankara 1990, II, 851-852; M. Münir Aktepe, "Taşköprizâde", *İA*, XII/1, s. 41-46; F. Babinger - [Christine Woodhead], "Taşköprizâde", *EI²* (İng.), X, 351-352.

MEHMET İPŞİRLİ

TAŞKÖPRÜ

Üsküp'te
XIV. yüzyıla ait köprü.

Makedonya'nın Üsküp şehrini ikiye ayıran Vardar nehri üzerinde inşa edilen köprü (Kamenî Most) Makedonya Meydanı ile Eskiçarşı arasında bulunmaktadır. Kaynaklarda Fâtih Sultan Mehmed Köprüsü yahut Vardar Köprüsü adıyla da zikredilen ve uzun yıllar Üsküp'ün iki yakası arasında ulaşım görevini üstlenen köprü, 1971'de yeni Goce Delçev Köprüsü'nün inşasından sonra sadece yayaların geçişine tahsis edilmiştir. Muntazam kesme taştan yapılan bu eserin inşa tarihi tam olarak bilinmemektedir. Köprünün mimari özellikleri bir Osmanlı dönemi eseri olduğunu göstermesine rağmen bazı yerli araştırmacılar onun Bizans devrine (I. Justinianos'a [527-565]) ait olduğunu iddia etmektedir (Iljov, X-XI [1983], s. 155-163). Bazı Sırp araştırmacıları da köprünün Osmanlı öncesi Sırp döneminde inşa edildiğini ve Üsküp'ü başşehir yapan Sırp Kralı Duşan tarafından onarıldığını, dolayısıyla Duşan Köprüsü diye anıldığını ileri sürmektedir (Katanić - Gojković, s. 117). Üsküp halkı arasındaki bir söylentiye göre ise köprü Krallık Marko devrinde yaptırılmıştır (Vasiljević, s. 125). Ancak bu iddialar hiçbir delille desteklenmemektedir. 23 Kasım 1972 - 12 Mart